

Asia: VN/14603/2019

Tupakoinnin järjestäminen vankiloissa

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajia pyydetään lausunnoissaan arvioimaan muistiossa esitettyjä vaihtoehtoja vankien tupakoinnin järjestämiseksi. Erityisesti lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa eri toteuttamisvaihtoehtojen terveys-, kustannus- ja toiminnallisiin vaikutuksiin. Lausunnonantajia pyydetään myös ottamaan kantaa siihen, edellyttääkö eri toteuttamisvaihtoehtojen toteuttaminen viranomaisille lisämäärärahoja vai onko järjestelyt toteutettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa. Lisäksi lausunnossa tulisi ottaa kantaa siihen, mikä olisi paras vaihtoehto tupakoinnin järjestämiseksi.

Vaihtoehto 1: Lisäresurssien tarve on vaihtoehdossa liian suuri tupakoinnin järjestämiseksi. Vaikeuttaisi vankiloiden päivittäisten toimintojen järjestämistä merkittävästi. Vaihtoehto ei myöskään edistä terveysnäkökulmaa.

Vaihtoehto 2: Toteutettavissa oleva ja realistisin vaihtoehto. Vaihtoehto aiheuttaisi vähiten haittaa vankiloiden toiminnalle ja päiväjärjestykselle, vaikka vaatiikin henkilöstöresursseja. Kuten muistiossa mainitaankin, vaihtoehto edellyttää riittäviä tukitoimia nikotiinikorvaustuotteiden muodossa sekä panostusta ryhmätoimintoihin. Vaihtoehdossa ei ole otettu huomioon mahdollisuutta lääkehoitoon eikä lääkehoidon kustannuksia. Tavoitteena tulisi olla tupakkariippuvuuden vähentäminen tai kokonaan tupakoinnin lopettaminen. Kannatamme koordinaattoria kullekin rikosseuraamusalueelle tukitoimien järjestämiseksi. Vaihtoehto vaatii lakitasoista määrittelyä, montako kertaa päivässä vangit vähintään pääsevät tupakoimaan.

Vaihtoehto 3: Mikäli tupakointi tapahtuisi ulkoillessa, ulkoilu tarkoittaisi pelkkää tupakointia ja riskinä olisi, että poltettujen savukkeiden määrä lisääntyisi. Ongelmaksi tulisi myös se, että tupakoimattomat altistuisivat ulkona tupakansavulle. Lopulta tupakoimattomille jouduttaisiin järjestämään erilliset ulkoiluajat.

Vaihtoehto 4: Vaatisi erittäin pitkän siirtymäajan toimiakseen. Vaihtoehto aiheuttaisi massiivisen ongelman tupakan salakuljettamisen ja sellipolttamisen lisääntyessä. Avotaloissa jouduttaisiin valvomaan tupakointia.

Lausunnonantajan muut huomiot.

Arviomuistiossa on esitelty hyvin eri vaihtoehtojen vaikutuksia vankien ja henkilökunnan tupakansavulle altistukseen ja vankilan turvallisuudelle ja järjestykselle. Kustannusvaikutuksia ei ole kuitenkaan eritelty riittävän kattavasti, erityisesti Vankiterveydenhuollon osalta.

Rikosseuraamuslaitoksessa on henkilökuntaa liian vähän vankien kuntoutuksen ja valvonnan tarpeisiin. Siksi vaikuttaa kovin ristiriitaiselta, että Riselle saataisiin henkilökuntaa nimenomaan vankien tupakoinnin turvaamiseksi. Monia toimintoja joudutaan jatkuvasti perumaan henkilöstövajauksen takia. Kaikkiin yksiköihin ei myöskään saada henkilökuntaa.

Suurin osa vangeista tupakoi ja tupakoinnin merkitys korostuu suljetuissa laitosolosuhteissa. Tupakka on voimakkaasti riippuvuutta aiheuttava päihde ja samalla, kun vankien riippuvuutta päihteistä ylipäänsä pyritään vähentämään, on tärkeää panostaa myös tupakoinnin vähentämiseen. Terveys- ja huollon puolella on mahdollista saavuttaa pidempiaikaisia säästöjä vankien terveydentilan kohentuessa tupakoinnin lopettamisen kautta. Siksi Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että erityisesti tulee lisätä vankien mahdollisuuksia saada nikotiinikorvaustuotteita ja lääkehoitoa sekä päästä osallistumaan ryhmätoimintoihin, joissa tuetaan tupakoinnin lopettamista. Tupakoinnin lopettaminen on usein pitkä prosessi, jossa voi tapahtua retkahduksia. Siksi tarvitaan pidempiaikaista tukea, esimerkiksi pidempää maksutonta nikotiinituotteiden tarjoamista yksilöllisen harkinnan perusteella. Hoito tulee olla järjestettynä terveydenhuollon näkökulmasta (vrt tupakkalain 1 §).

Terveysnäkökulma edellyttäisi myös avovankiloissa olevien tupakoinnin arviointia laajemmin kuin mitä arviomuistiossa on tehty.

Arviomuistiossa ei ole otettu kantaa, miten toimitaan tilanteissa, joissa tutkintavangilla on yhteydenpitorajoitukset tutkinnallisista syistä tai kun vankeusvanki on eristyksissä.

Ehdotamme, että mahdolliset rikosseuraamusalueiden aluekoordinaattorit kuulisivat myös vankeja tupakoinnin käytännön toteuttamisessa.

Mikään vaihtoehtoista ei ole toteutettavissa ilman lisäresursseja.

Suomela Maarit
Kriminaalihuollon tukisäätiö

Sunikka Sanna
Kriminaalihuollon tukisäätiö